

SUM VERMIS

Enric Sòria

«**V**erdaguer és una figura que crema així que es toca, i es fa impossible no apassionar-s'hi». Aquesta citació encapçala l'enorme novel·la d'Àlvar Valls, *Entre l'infern i la glòria*. Ho va dir Salvador Espriu i, en efecte, és així. Si l'obra descomunal de Verdaguer inclou des de l'èpica més audaç del segle XIX al kitsch catòlic més fat de tots els temps, passant per moments d'un meravellós lirisme trèmul i per les confessions d'automenyspreu més trasbalsadores, la candorosa supèrbia del personatge —un rebel que emprava el Kempis com un míssil— no és menys desconcertant. El fet és que com a poeta —herculi o mel·lifulu— sempre té veu pròpia, i la seua figura, de tan contradictòria, és incandescent. Prou que ho sap l'autor del llibre. Àlvar Valls ha sigut moltes coses al llarg de la vida, i entre les més constants hi ha ser un apassionat de Verdaguer. La seua novel·la és fruit de quinze anys de documentació, diria que exhaustiva, i de tres d'escriptura, i es coneix.

Entre l'infern i la glòria és una novel·la biogràfica dilatada i a estones prolixa, que segueix fil per randa la vida del poeta i, de pas, esbossa un retaule molt mogut de la Catalunya del segle XIX, amb les tensions subjacents —i les evidents— ben perfilades. És un plantejament narratiu molt vuitcentista, i s'acorda com un guant al seu tema. L'anacronisme literari, quan és deliberat, pot produir obres mestres, i aquest és deliberadíssim i se sosté amb un vigor i una convicció que deixen el lector bastant atònit.

L'arquitectura de l'obra és sofisticada: consta de 64 vinyetes biogràfiques que ens narren les peripècies del mossén poeta i que alternen amb una sèrie de quadres que ens contenen els setze últims dies de Verdaguer, amb els conciliàbuls i les trifulgues dels possibles hereus del seu llegat intangible: el prestigi cultural que orlava el nom del gran poeta i el d'un home que s'havia guanyat l'estima de les masses. Tots el volen fer seu. Aquesta baralla més aviat vergonyosa, i el suspens que concita, és el centre del relat, i al seu voltant es teixeix la peripècia narrativa, a raó d'unes quatre vinyetes biogràfiques per cada fragment situat en l'agonia, dins un canemàs que estraïa els ritmes d'una peça musical de llarg abast, un oratori amb seccions grotesques o una desmesurada simfonia.

Aquesta estructura té servituds. L'autor s'obliga a arrencar cada capítol amb una peça descriptiva que, a la llarga, pot sonar mecànica; en els primers capítols la candor vuitcentista predomina, els conflictes que tensen el relat a penes s'hi entreveuen i el lector dubta de si la bellesa del que troba compensarà l'esforç d'endinsar-se en una obra d'aquestes dimensions. Per fer el cim, les vistes han de compensar els treballs de la pujada, i aquesta és rosta. D'altra banda, la diferència de veu entre

les parts biogràfiques i les situades en l'agonia del poeta pot sorprendre. Les últimes són molt incisives i estan contades des de fora, mentre que les altres són còmplices amb el biografat i el justifiquen, fins i tot en els seus moments més paranoics, com si, per moments, l'autor fóra un alter ego del poeta. És desequilibrat.

Les virtuts del relat també són evidents. En primer lloc, la llengua, que és fastuosa. La prosa lleument arcaïtzant d'aquesta novel·la és estupenda, a penes té comparació en expressivitat i en precisió amb res que s'haja escrit en català en els darrers anys i es converteix en un atractiu per ell mateix. A més, Valls té una traça immensa per construir diàlegs vius i per entreteixir accions corals amb eficàcia. Les conxorxes en pugna que s'ordeixen al voltant del malalt tenen l'animació i el suspens d'un bon thriller *in articulo mortis*. Les motivacions

dels personatges no sempre queden clares, però els caràcters estan ben perfilats i l'acció s'activa amb un crescendo que al final no dona respir. El lector ha de confessar que ha quedat atrapat com un adolescent en la xarxa de la novel·la. Vol saber què passa i com acabarà tot això, i no pot deixar de llegir encara que s'hagen fet les tantes de la nit.

En una excel·lent ressenya, Ponç Puigdevall ha escrit que aquesta novel·la pot agradar els qui s'estimen que una novel·la els ensenye coses —ací n'aprenem moltes—; els qui busquen la fascinació d'una història vivaç i absorbent, i també els qui en la literatura volen literatura: l'enlluernament d'una prosa cabalosa, subtil i ben menada. És el que tenen les obres mestres, que satisfan moltes dèries a l'ensens. Ací, Àlvar Valls no ha pretès de fer un simulacre literari de l'Atlàntida, però potser sí d'erigir un Canigó, i la pujada val la pena. ■

Àlvar VALLS
Entre l'infern i la glòria
Barcelona: Edicions de 1984, 2020, 1.024 pp., 22,20 €